

Õiguskantsler

Teie 20.03.2024 nr

Meie 26.04.2024 nr 6-1/240649/2402474

Treenerina tegutsemise keeld

Austatud [ ]

Pöördusite õiguskantsleri poole murega, et spordialaliidu juhatus kehtestas inimesele treenerina tegutsemise keelu. Samas ei ole temalt treeneri kutset ära võetud. Küsisite, milliseid õiguskaitsevahendeid saab inimene sellises olukorras kasutada ja kas õiguskorras on põhiseadusvastane lünk.

Spordivaldkonnas nagu ka igas muus valdkonnas tegutsedes tuleb järgida sellele tegevusele kehtestatud nõudeid ja reegleid. Spordivaldkond on suures osas reguleeritud eraõigusega ja spordiorganisatsioonid on suures osas autonoomsed. See tähendab, et spordiorganisatsioonidele on jäetud väga suur enesekorraldusõigus igasuguste reeglite kehtestamisel. Nii kehtestavad spordialaliidud reegleid ka karistuste (sh võistlus- ja tegutsemiskeelu) määramise kohta. Kui need reeglid takistavad konkreetsetes spordivaldkonnas tegutseja (sh treeneri) õigust vabale eneseteostusele, saab ta oma õigusi kaitsta kohtu kaudu.

Kutsetunnistuse kehtetuks tunnistamine

Põhiseaduse § 19 järgi on igal inimesel õigus vabale eneseteostusele. Samuti on inimesel õigus vabalt valida tegevusala, elukutset ja töökohta (põhiseaduse § 29). Seda õigust piiravad mitmetel tegevusaladel kehtestatud kutsetunnistuse nõue ning kutse andmise ja äravõtmise tingimused. Seadustega on ette nähtud ka muid piiranguid, eriti olulisena laste kaitseks.

Üldised spordi korraldamise organisatsioonilised ja õiguslikud alused ning sportlase ja treeneri õigused ja kohustused on sätestatud [spordiseadusega](#) (SpS). See seadus ei reguleeri treeneri tegutsemist ega tegutsemise keelamist. Spordiseadus reguleerib treeneri tegevust kutsekvalifikatsiooni kaudu. Treenerikutse andmisel ja äravõtmisel lähtutakse [kutseseadusest](#) (KutS).

Kutse on kvalifikatsioon, mis antakse kutsestandardi nõuetele vastava kompetentsusega inimesele. Kvalifikatsiooni tõendab kanne kutseregistris ehk kutsetunnistus (KutS § 3 p 2, § 15 lg 1 lause 1, § 21 lg 1). Kutsetunnistus annab õiguse kasutada sellele märgitud kutsenimetust, kuid töötamise eeltingimuseks saab kutsetunnistus olla üksnes siis, kui selline nõue on sätestatud õigusaktiga (KutS § 15 lg 2, § 21 lg 2).

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Treener on treenerikutsega sportimist juhendav spordispetsialist (SpS § 6 lg 2). Samas pole välistatud, et sportimist võib juhendada ka treenerikutseta inimene (vt SpS § 6¹ lg 6 p 2).

Seaduse järgi võib kutsekomisjon teha kutse andjale ettepaneku tunnistada väljastatud kutsetunnistus kehtetuks, kui on alust arvata, et inimese tegevus ei vasta kutsestandardi nõuetele (KutS § 22 lg 1 p 3). Seega teeb kutsekomisjon üksnes ettepaneku kutsetunnistuse kehtetuks tunnistamiseks, otsuse saab teha kutse andja.

Niisiis on [treenerite kutsekomisjonil](#) õigus teha kutse andjale ehk Eesti Olümpiakomiteele ettepanek treeneri kutsetunnistuse kehtetuks tunnistamiseks, kui treeneri tegevus ei vasta [kutsestandardiga](#) kehtestatud normidele. Seda ei mõjuta ka asjaolu, et Kultuuri Kutsenõukogu 06.04.2022 otsusega kinnitatud kutse andmise korra kohaselt on kutsetunnistuse kehtetuks tunnistamise õigus kutsekomisjonil (kutse andmise korra p 8.9). Kutsestandardiga kehtestatud normide rikkumisena käsitletakse ka eksimusi treeneri eetikakoodeksi vastu (vt kutse andmise korra p 8.9.3).

Kutsetunnistuse kehtetuks tunnistamine pole ette nähtud pelgalt sanktsioonina toimepandud rikkumise eest, vaid see kohustab kutsekomisjoni ja kutse andjat hindama muu hulgas inimese suhtumist toimepandud rikkumistesse ja kutsestandardi nõuete järgimise kohustusse.¹

Inimesel on õigus kutsetunnistuse kehtetuks tunnistamise otsus vaidlustada. Selleks peab ta esitama vaide kutse andjale [haldusmenetluse seadusega](#) (vt § 71 jj) sätestatud korras või kaebuse halduskohtule [halduskohtumenetluse seadustikus](#) (vt § 37 jj) sätestatud tingimustel ja korras (KutS § 22 lg 4).

Spordialaliidul ei ole õigust treeneri kutsetunnistust kehtetuks tunnistada. Kui spordialaliit leiab, et treeneri tegevus ei vasta kutsestandardiga kehtestatud normidele, saab liit pöörduda vastava ettepanekuga treenerite kutsekomisjoni poole.

Spordialaliidu pädevus otsustada karistuste määramise üle

Spordialaliitudele ja spordiklubidele kohalduvad spordiseadus, [mittetulundusühingute seadus](#) (MTÜS) ja [tsiviilseadustiku üldosa seadus](#) (TsÜS).

Spordiseaduses on öeldud, et rahvuslik spordialaliit on spordiala harrastavate spordiklubide üleriigiline ühendus. Rahvuslik spordialaliit on rahvusvahelise spordialaliidu ja rahvusliku olümpiakomitee liige ning tal on õigus esindada oma spordiala ja ainuõigus korraldada üleriigilisi meistrivõistlusi ning anda vastavaid tiitleid (SpS § 4 p 3). Alaliitudesse kuuluvad peamiselt spordiklubid. Nii spordialaliidud kui ka spordiklubid on registreeritud enamasti mittetulundusühingutena. Treenerid ei ole alaliitude liikmed, kuid neile võivad alaliitude kehtestatud reeglid laieneda seeläbi, et treenerite töandja ehk spordiklubi peab neid reegleid järgima.

Spordialaliit saab spordiala korraldust puudutavad reeglid kehtestada oma põhikirjas (ja teistes sisedokumentides). Seaduse järgi tuleb mittetulundusühingu põhikirjas sätestada liikmeks vastuvõtmise tingimused ja kord, liikme väljaarvamise tingimused ja kord, liikmete õigused ning liikmete kohustused või kord, kuidas võib liikmetele kohustusi kehtestada (MTÜS § 7 lg 1).

¹ Vt nt Tallinna Ringkonnakohtu 23.01.2020 otsus nr [3-18-887](#), p 22.

Põhikirjaga võib ette näha ka muid tingimusi, mis ei ole seadusega vastuolus. Kui põhikirjasäte on vastuolus seaduses sätestatuga, kohaldatakse seaduses sätestatut (MTÜS § 12 lg 2).

Seadus ei välista spordialaliidu õigust kehtestada reegleid spordiala korralduse kohta, näiteks otsustada selle üle, kellele on lubatud tegutseda võistluse korraldajana, võistlusel osalejana, kohtunikuna vms. Spordialaliit võib otsustada ka neile inimestele karistuste määramise üle. See eeldab aga seda, et spordialaliidu kehtestatud reeglid on läbipaistvad, objektiivsed, täpsed ja ei diskrimineeri kedagi. Nõnda on võimalik vältida meelevaldseid otsuseid. Spordis tegutsevad inimesed peavad teadma, milliseid karistusi milliste tegude eest võidakse määrata. Karistused peavad olema piisavalt selged, ettenähtavad ja proportsionaalsed, et oleks võimalik vältida olukorda, kus spordialaliit määrab karistuse meelevaldselt. Seega on spordialaliidul võimalus mõjutada ja kontrollida mingi spordiala korraldust riigis ning nõnda võib tal olla turgu valitsev seisund [konkurentsiseaduse](#) mõttes (vt § 13 lg 1).²

Õiguskaitsevahendid spordialaliidu meelevaldsete otsuste vastu

Spordialaliiduga peetav vaidlus on eraõiguslik. Sellise vaidluse lahendamiseks võib inimene pöörduda maakohtusse tsiviilkohtumenetluse korras.

Kui spordialaliidu juhatuse otsus takistab inimest treenerina tegutsemast, on inimesel võimalik esitada kohtule hagi spordialaliidu juhatuse otsuse tühisuse tuvastamiseks. Mittetulundusühingu üldkoosoleku otsuse tühisuse alused sätestab MTÜS § 24¹ lõige 1. Selle sätte järgi on otsus tühine muuhulgas siis, kui see ei vasta headele kommetele. See seadusesäte kohaldub ka mittetulundusühingu teiste organite (nt juhatuse) otsustele (MTÜS § 24¹ lg 4 ja § 24 lg 7). Sisuliselt samasugused tühisuse alused näeb ette TsÜS § 38 lõige 2.

Riigikohtu praktika kohaselt on heade kommete vastane selline tehing, millega on eksitud ausalt ja õiglaselt mõtlevate inimeste õiglustunde ja väärtushinnangute ning õiguse üldpõhimõtete vastu tehingu tegemise ajal. Eraõigusliku juriidilise isiku organi otsus on tehingu üks liik. Järelikult kohaldatakse selle otsuse heade kommete vastasust hinnates samu põhimõtteid nagu tehingu heade kommete vastasust hinnates (vt ka TsÜS § 86). Heade kommete vastasus võib tulla otsuse tühisuse alusena üldjuhul kõne alla siis, kui heade kommete vastane on tehtud otsuse sisu, aga mitte see, millisel viisil otsus vastu võeti.³

Heade kommete vastasus kui organi otsuse tühisuse alus saab kõne alla tulla näiteks siis, kui inimesele määratakse ebaõiglaselt suur karistus reeglite rikkumise eest.⁴ Praegusel juhul saab alaliidu juhatuse kehtestatud tähtajatut tegutsemiskeeldu võrrelda karistusõigusliku sanktsiooniga. [Karistusseadustikus](#) on sätestatud, et tegutsemiskeeldu võib kehtestada kohus, kui inimene on pannud toime kutse- või ametiõiguste kuritarvitamise või ametikohustuste rikkumisega seotud kuriteo. Tegutsemiskeeld saab kehtida kuni kolm aastat (vt § 49). Tegutsemiskeeld on seaduses sätestatud lisakaristusena, see tähendab, et selle määramisel kohaldatakse kriminaalmenetluse sätteid ja isiku süüdimõistmisel põhiseadusega ette nähtud garantiisid.

Inimene võib esitada hagi õigussuhte olemasolu või puudumise tuvastamiseks, kui tal on sellise tuvastamise vastu õiguslik huvi ([tsiviilkohtumenetluse seadustiku](#) § 368 lg 1). Riigikohus on märkinud, et isikul võib olla õiguslik huvi juriidilise isiku organi otsuse tühisuse tuvastamise vastu

² Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 20.03.2024 määrus nr [2-22-14182](#), p 18 jj.

³ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 05.06.2019 otsus nr [2-16-19017](#), p- 26 ja 27.

⁴ Tennokese, Ave Liina. Spordivõistlustel osalemisega seotud vaidluste lahendamine tsiviilkohtumenetluse korras. [Magistritöö](#). Tallinn 2023, lk 56.

ka juhul, kui see otsus tegelikult mõjutab tema õiguslikku positsiooni või toob talle kaasa õiguslikke tagajärgi.⁵

Võimalik on nõuda ka tekitatud kahju hüvitamist. [Võlaõigusseaduse](#) (VÕS) § 1043 sätestab, et teisele isikule (kannatanu) õigusvastaselt kahju tekitanud isik (kahju tekitaja) peab kahju hüvitama, kui ta on kahju tekitamises süüdi või vastutab kahju tekitamise eest vastavalt seadusele.

Tegutsemiskeeld võib riivata intensiivselt treeneri õigusi vabale eneseteostusele. Seadus sätestab kaitse õigusvastase majandus- või kutsetegevuse seiskamise puhuks (VÕS § 1045 lg 1 p 6, § 1049). Samuti on õiguskaitse olemas olukorras, kui tegutsemiskeelu kehtestanud spordialaliit on kuritarvitanud konkurentsiseaduse mõistes oma turgu valitsevat seisundit ja sellest on tekkinud isikule kahju (VÕS § 1045 lg 1 p 7, KonkS § 16 punktid 1-6). Kui spordialaliit on oma tegevusega tekitanud kestva õigusvastast kahju, siis on inimesel õigus nõuda, et kahju tekitav käitumine lõpetataks ja hoidutaks ka edasisest rikkumisest (VÕS § 1055 lg 1).⁶

Eelöeldule tuginedes leian, et põhiseadusvastast lünka õiguskorras ei ole.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Kristel Lekko 693 8443
Kristel.Lekko@oiguskantsler.ee

---

⁵ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 20.03.2024 määrus nr [2-22-14182](#), p 15.

⁶ Samas, p 24 jj.